

ALICE GUY'DEN KADIN YÖNETMENLER ÜZERİNE

Nurten Bayraktar

Alice Guy-Blaché (1873-1968), sinema tarihinde profesyonel yönetmenlik yapan ilk kadındır. Sessiz film döneminde hikâye anlatımına dayalı filmler çeken öncülerden biri olarak kabul edilir. Ancak erkek egemen bir sektörde **Georges Méliès** ya da **Lumière** kardeşler gibi isimler öne çıkarılırken onun adı zamanla sinema tarihinden silinmiş ya da neredeyse hiç anılmamıştır.¹

Alice Guy-Blaché 1894 yılında, Fransız mucit ve film öncüsü **Léon Gaumont**'un yazmanı olarak sinema dünyasına adım attı. **Gaumont**, dünyanın ilk ve en eski film şirketlerinden biri olan Gaumont Şirketi'nin kurucusu olarak Fransa'da yükselişe geçmişti. **Alice Guy**, 1895'te **Lumière kardeşlerin** kamera, yazıcı ve projektörü bir araya getiren *Cinématographe* adlı hareketli görüntü sisteminin ilk gösteriminden büyük ilham aldı. Ancak o dönemde sinema hızla giden trenler, geçit törenleri, değişen manzaralar gibi hareketli görüntüleri kaydetmekle yetiniyordu. **Guy** ise seyircinin "karakter kadrosu, dramatik olay örgüsü ve sahne değişiklikleri" içeren filmlerle daha çok ilgileneceğine inanıyordu. Otobiyografisinde bu vizyonunu şöyle dile getirir: "Bu gösteri filmlerinden daha iyisini yapabileceğimi düşündüm. Cesaretimi toplayarak **Gaumont**'a bir ya da iki küçük sahne yazıp birkaç arkadaşımınla birlikte bunları canlandırmayı teklif ettim."² Henüz 23 yaşındayken çektiği ilk filmi *La Fée aux Choux* (Lahana Perisi), 1896'da gösterime girdi. 1896'dan 1906'ya kadar Gaumont Şirketi'nde yapım sorumlusu olarak çalıştı ve bu dönemde yüzlerce filmin üretiminde aktif rol oynadı.

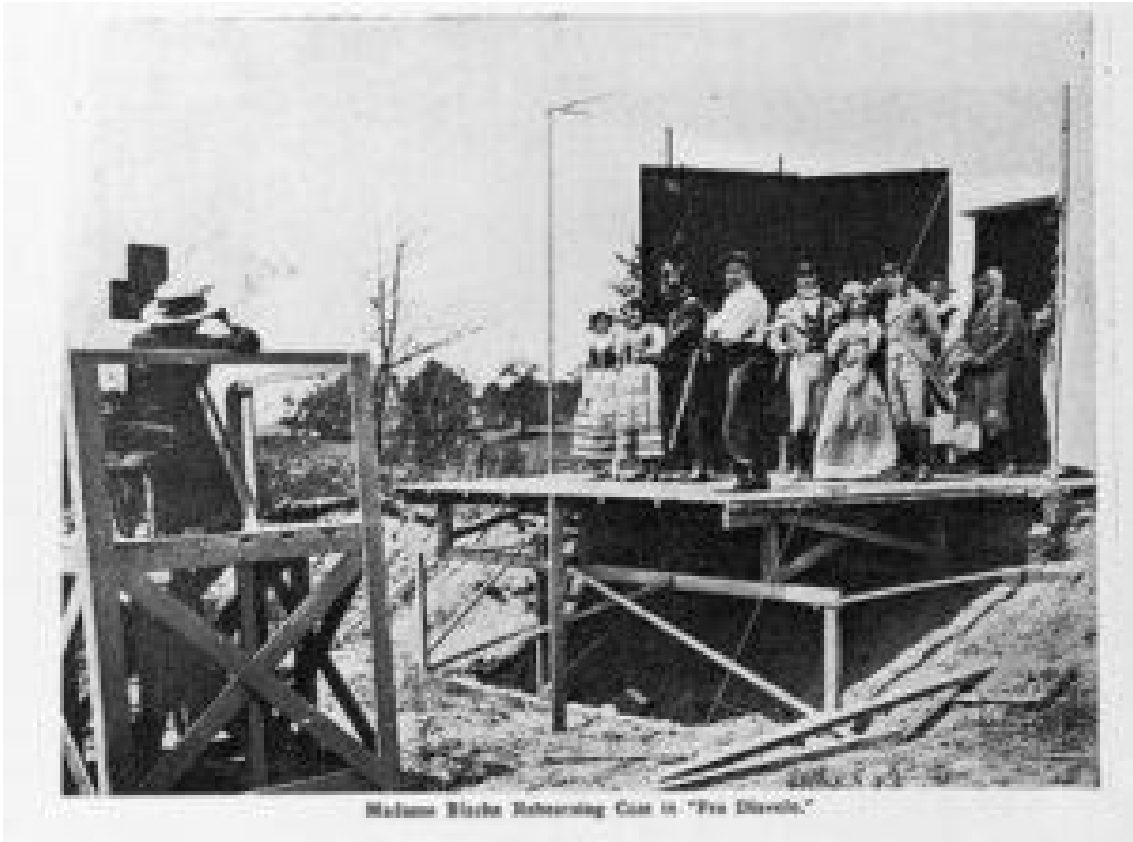
1907 yılında, Gaumont'ta birlikte çalıştığı yönetmen, yapımcı ve senarist **Herbert Blaché** ile evlendi. Çift, Paris'ten Amerika Birleşik Devletleri'ne taşındı

¹ McMahan, Alison. "Alice Guy Blaché." *Women Film Pioneers Project*. Columbia University Libraries, 2013.

² Guy Blaché, Alice. *Autobiographie d'une pionnière du cinéma, 1873-1968: The Memoirs of Alice Guy Blaché*. Çev. Roberta ve Simone Blaché; ed. Anthony Slide. Lanham, 1996.

ve üçüncü ortakları **George A. Magie** ile New Jersey'in Fort Lee kentinde Solax Company'yi kurdu. O dönemde, Hollywood henüz doğmamışken Fort Lee Amerikan sinemasının merkezi konumundaydı.

Alice Guy yalnızca bir yönetmen değil, aynı zamanda kadınların ekonomik bağımsızlığının savunucusuydu. 1912'de *New York Tribune* gazetesine verdiği röportajda "Bugün kadın çağına tanıklık ediyoruz ve iş dünyası artık yalnızca erkeklere ait bir alan değil." demişti. Solax Company'de yöneticilik yaptı; senaryo yazarlığı, yapımcılık ve yönetmenlik görevlerini üstlendi. Kamera arkasında "canlı, hoş bir ses tonuyla" yönetmenlik yapar, çalışma günlerinde şirketin tüm aşamalarıyla birebir ilgilenirdi.³

"Stüdyo Gezintileri – Madame Blaché, 'Fra Diavolo'da Oyuncu Kadrosunu Prova Ediyor."⁴

Henüz sesli filmler yaygınlaşmadan önce ses eşlikli yapımlar denedi; özel efektler kullandı, hatta zamanı geri alma illüzyonu yaratmak için filmleri tersine oynattı. Oyuncu seçiminde çeşitliliğe önem verdi ve dönemin tabu sayılan konularına

³ New York tribune, 24 Kasım 1912. *Chronicling America: Historic American Newspapers*. ([bağlantı](#))

⁴ The Moving Picture World dergisinde yayımlandı. New York: Chalmers Publishing Company, 12 Haziran 1915, s. 1007. ([bağlantı](#))

cesaretle yaklaştı. 1912 yapımı *A Fool and His Money*, tamamı siyahi oyuncularından oluşan kadrosuyla bilinen en erken anlatı filmlerinden biri olarak kabul edilir. Aynı yıl çektiği *A Man's a Man* Yahudi bir baş karaktere yer verirken 1913 tarihli *The Making of an American Citizen* göçmenlik ve ev içi şiddet gibi toplumsal meselelere odaklandı. 1915 yapımı *My Madonna* ise kadın başrol içeren ilk kadın yönetmen filmi olma ihtimalini taşır.

Alice Guy "Bir 'Film' İşini Yöneten Tek Kadın"⁵

Alice Guy kariyeri boyunca 700'den fazla filme⁶ imza attı; yönetmenlik yaptı, senaryolar yazdı, yapım süreçlerini yönetti. 1920 tarihli *Tarnished Reputations*, onun son yönetmenlik deneyimi olarak bilinir.

⁵ The Tacoma Times (Tacoma, WA), 27 Şubat 1913.

⁶ Öne çıkan filmlerine Youtube'dan erişebilirsiniz.

Hollywood'da yeni stüdyoların açılmasıyla birlikte Solax Company dahil birçok küçük film şirketi gelir kaybı yaşamaya ve kapanmaya başladı. Hollywood yükselirken Guy ve diğer birçok akranı sektörden ayrıldı.

Alice Guy özellikle kadınların sinema sektöründe yer almasıyla ilgili yazılar kaleme aldı. Bu yazılardan birinin çevirisini yazının devamında bulabilirsiniz.

KADININ FİLM YAPIMINDAKİ YERİ⁷

Birçok kadının, sinema sanatının onlara sunduğu harika fırsatları kullanarak fotodrama⁸ üreticisi olarak şöhret ve servet kazanmak için harekete geçmemiş olmaları uzun zamandır beni hayrete düşürüyor. Tüm sanatlar arasında, belki de bir kadının, tabiatı gereği erkekten çok daha doğal ve sinemanın mükemmelliği için lüzumlu olan kabiliyetlerini en güzel şekilde sergileyebileceği başka bir alan yoktur.

Kadınların, sadece erkeklerin yüzlerce yıldır yaptığı bir işi yapmalarına karşı güçlü bir önyargının birçok alanda kadınların başarısını hala zorlaştırdığı konusunda hiç şüphem yok. Tabii ki bu önyargı hızla kayboluyor ve kadının uzun zamandır bulunmadığı birçok başka meslek vardır. Oyunculuk, müzik, resim ve edebiyat sanatlarında kadın, uzun süredir en başarılı çalışanlar arasındadır. Bu sanatların sinema üretiminde ne kadar hayati bir rol oynadığı düşünüldüğünde neden yüzlerce kadının başarılı fotodrama yönetmenleri arasında yer almadığı merak ediliyor.

Bir kadının bir fotodramayı sahneye koyma hususunda bir erkek kadar yetkin olmasının ötesinde, yaradılışından gelen nitelikleri ve zarif cinsiyete mensubiyeti sebebiyle, hikâyeyi anlatmak ve sahne dekorunu kurmak için gereken bilgilerin büyük kısmı zaten onun tabiatına daha uygun düşer; bu da ona birçok bakımdan belirgin bir üstünlük kazandırır. Kadın, duyguların otoritesidir. Yüzyıllardır duygularını özgürce yaşarken erkekler onları kontrol etmeyi öğrenmişlerdir. Kadın, nesiller boyu daha ince duygularını geliştirmiş ve erkek eşlikçileri

⁷ *Moving Picture World* dergisinin 11 Temmuz 1914 tarihli sayısında "Woman's Place in Photoplay Production" başlığıyla yayımlandı.

⁸ Fotodrama, dramatik anlatımla fotoğrafçılığı birleştiren erken dönem film türü.

tarafından dünyadan korunmuştur ve doğası gereği dindardır. Cupid'in aşk işlerinde kadınların üstünlüğü kabul edilmiştir ve aşk konusunda derin bir anlayış ve duyarlılığa sahip oluşu, sinemada neredeyse her hikâyede önemli bir yer tutan aşk temasını geliştirmede ona büyük bir avantaj sağlar. Sahneye çıkacak oyuncularını yönlendirmek ve hikâyeye tarafından istenen farklı duyguları yorumlamak için sahip olduğu tüm bu belirgin nitelikler doğrudan devreye girer. Çünkü bir oyun tarafından talep edilen durumu düşünmek ve hissetmek, başarılı bir oyunculuğun sırrıdır ve bu düşüncelere ve duygulara duyarlılık, bir yönetmenin başarısı için kesinlikle gereklidir.

Kadınlara özgü sabır ve nezaket gibi nitelikler, bir fotodramayı sahneye koyarken son derece değerli özelliklerdir. Oyuncuları yönetirken sanatsal mizacın ciddiye alınması gerekir—her ne kadar bu konu bazen karikatürlerde alaya alınsa da. Bu yüzden, yumuşak huylu ve nazik sesli bir yönetmen, oyuncunun iyi performans göstermesine stüdyodaki sert ve gürültücü bir tirandan çok daha fazla katkı sağlar.

Bir hareketli resim⁹ yönetmeninin görevi yalnızca hikâyeyi sahneye koymak, oyuncu seçimi yapmak ve onları yönetmekle sınırlı değildir. Dış mekân sahneleri için uygun yerlerin seçilmesi, stüdyo düzeni, dekor, kostüm gibi unsurların denetlenmesi de bu işin önemli bir parçasıdır. Bu alanlarda, kadınların doğuştan gelen bir beceriye sahip olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu konular onların adeta ikinci doğası gibidir. Gözünün değdiği her insanı, kostümü, evi ya da eşyayı hemen değerlendirir; bir manzara ya da çiçeğin güzelliğini anında hisseder. Tüm bunlar, bir fotodrama yaratırken büyük önem taşır ve bu alanlardaki bilgi kapsamlı ve titiz olmalıdır. Bir kadının o kendine özgü dokunuşu gerçek bir yuvada nasıl fark ediliyorsa, fotodramadaki bir ev ortamında da neden hissedilmesin?

Kadınların, tiyatronun¹⁰ gişe başarısını sağladığı artık kabul edilen bir gerçektir. Tiyatro yöneticileri, başarılı olabilmek için izleyici kitlesinin büyük kısmını oluşturan kadına hitap etmeleri gerektiğini çok iyi bilir ve bu doğrultuda tüm çabalarını harcarlar. Hal böyleyken kadınlara aslında eşsiz bir fırsat bağışlanmıştır: Onlara neyin hitap ettiğini doğuştan bilmelerinden gelen içgörüyü kullanarak her sahne ya da perde eserinin başarısı için gerekli olan ve tarif edilmesi güç o özel unsuru barındıran fotodramalar yaratma becerisi.

⁹ Film için kullanılan eski tabir “motion-picture.” Yazının dönemini yansıtmayı amacıyla tüm yazıda “hareketli resim” olarak çevrilmiştir.

¹⁰ Filmlerin de oynatıldığı salon.

Bir hareketli resim sahnelemesine dair hiçbir iş yoktur ki bir kadın bunu bir erkek kadar kolaylıkla yapamasın; ve sanatın hiçbir tekniği yoktur ki kadın bunu bütünüyle kavrayamasın. Drama tekniği, o kadar çok kadın tarafından öğrenilmiştir ki artık bu saha kadın için de en az erkek kadar doğaldır; bu tekniğin hareketli resim sanatında uygulanması da onu kadınların yetki sahasından çıkarmaz. Nasıl ki drama tekniği kadının faaliyetlerine uygunsa hareketli resim tekniği de aynı şekilde uygundur.

Mesela ben, Paris'teki Gaumont Şirketi'nin laboratuvarında, hareketli resim henüz deneme aşamasındayken, uzun aylar çalışmasaydım ve bu bilgimi Amerika'daki Solax Stüdyoları'ndaki kendi laboratuvarımda sürdürdüğüm titiz çalışmalara aktarmasaydım film yapma bilgimi nasıl edinebilirdim ki? Sahne yönetimini öğrenmek için de yalnızca kütüphanede gece boyunca çalışmak yeterli olmaz; bu işin içinde yer alarak deneyim kazanmak gerekir. Ancak her iki uğraş da kadın için en az erkek kadar uygun, cazip ve kazançlıdır.